

Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema

Fotografijos sritis

Ekspertinio vertinimo santrauka

Ši santrauka yra tyrimo *Stebėsenos, analizės ir modeliavimo sistemos kokybinių rodiklių nustatymas. Fotografijos sritis*, vykdomo siekiant sukurti Kultūros ir meno projektų ir procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistemą (SAMS), dalis.

Parengė dr. Ieva Mazūraitė-Novickienė

Santrauka parengta vykdant projektą „Kultūrinės plėtros projektų ir procesų valdymo, stebėsenos ir analizės sistemos sukūrimas ir išbandymas“.

Projektas bendrai finansuojamas iš Europos socialinio fondo lėšų (Projekto Nr. 10.1.1-ESFA-V-912-01-0033).

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Lietuvos kultūros tarybai priklauso autorių turtinės teisės atgaminti bet kokia forma ar būdu, išleisti ir viešai skelbti (visą ar dalimis), įskaitant padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais, tyrimą ir visas pateiktas rekomendacijas. Šios informacijos naudojimas galimas mokslo ir nekomerciniais tikslais, nurodant cituojamą šaltinį.

Autorės išreikštas požiūris nebūtinai sutampa su Lietuvos kultūros tarybos.

I. Fotografijos srities apibrėžimas

Fotografija yra nejudžių techninių vaizdų kultūra, kurios subjektai yra kūrėjai (fotografai, menininkai, mėgėjai) ir vartotojai (žiūrovai, adresatai). Fotografijos srities tikslas – aukštos meninės vertės kūryba. Fotografijos srities procesams įtakos turi technologijų, praktikų ir meno raida.

II. Fotografijos srities veiklų sąrašas

- Kūrybinis procesas (meno kūrinų produkavimas ir prodiusavimas).
- Kūrybos procesų ir produktų komunikavimas ir sklaida (parodos, knygos, pristatymai, festivaliai, rezidencijos ir kt. kultūrinės raiškos formatai).
- Kūrybos procesų (produktų) tyrimai ir kaupimas (kritika, menotyrinė analizė, teorija, moksliniai tyrimai, archyvavimas, kolekcionavimas).
- Kūrybos procesų (produktų) komercializacija, dalyvavimas atviroje meno rinkoje (meno galerijų, agentūrų, aukcionų tinklas, meno kūrėjų ir produktų reitingavimas ir indeksai).

III. Fotografijos srities produktų ir paslaugų sąrašas

Fotografijos srities **produktai**: nuotraukos (visų rūšių negatyvai, visų rūšių ir tipų atspaudai, skaitmeniniai atvaizdai), nuotraukų parodos (ekspozicijos tam pritaikytose, specializuotose viešose erdvėse ir virtualios parodos), fotografiniai leidiniai (albumai, fotoknygos, fotopasakojimai, atspausdinti ir virtualaus pavidalo), fotografijos festivaliai (fotografų seminaras Nidoje, fotografijos festivalis „Kaunas photo“, kiti fotofestivaliai, specifinis tik fotografijos sričiai būdingas festivalinės kultūros žanras – „portfolio“ peržiūros).

IV. Fotografijos srities raidos apibrėžimas

Fotografijos sritis, kaip kultūrinis reiškiny, yra integrali vizualiųjų menų dalis, kuri, nepaisant technologinių ir praktikų savitumų, atspindi ir kuria bendruosius kultūros pokyčius. Jos raidą nuo kitų vizualiojo meno sričių skiria tik technologinė specifika. Srities raidą siūloma vertinti kaip bet kurį kitą ekonominį fenomeną, kurio gera arba bloga padėtis matuojama gamintojų (kūrėjų) ir galutinės produkcijos (proceso) sumažėjimu arba prieaugiu.

V. Fotografijos srities projekto apibrėžimas

Profesionaliosios fotografijos srities kūrybos (profesionalių kūrėjų, teoretikų, auditorijos ir kt.) atžvilgiu

Fotografijos procesuose veikia ir produktus kuria įvairių profesionalų būrys: fotožurnalistai, reklaminės, mados fotografijos kūrėjai, meninės fotografijos ir kitas profesionalaus fotografavimo paslaugas teikiantys kūrėjai. Jų sukuriami produktai – nuotraukos – dalyvauja kompleksiniuose komunikaciniuose diskursuose. Profesionalių kūrėjų kūryba, stebima, analizuojama, tyrinėjama kuratorių, menotyrininkų, teoretikų ir kolekcionierių, patenka į tolesnius (antrinius) komunikacinius diskursus. Auditorija dažniausiai yra galutinis sukuriamo produkto vartotojas ir adresatas. Tiek fotografijos tyrėjai, tiek vartotojai dažniausiai nėra specifiniai, jie bendri kultūros lauko veikėjai, aktualūs visų menų atstovams.

Mėgėjų kūrybos (kūrėjų, auditorijos ir kt.) atžvilgiu

Fotografijos medija – atvira ir demokratiška, dėl nuolatinio technologinio tobulėjimo ir prisitaikymo prie vartotojų poreikių yra patraukli dideliame kūrėjų būriui ir jos naudojimas auga nepamatuojamomis apimtimis. Dėl tokio masinio paplitimo akiavaizdu, jog fotografijas kuria ir aukštos meninės kokybės gali pasiekti nebūtinai profesionalūs fotografai, bet ir mėgėjai. Ne veltui greta profesionalius fotografus vienijančių asociacijų, lygiai taip pat gajį fotomėgėjų draugijų veiklos tradicija. Ypač jų gausa ir aktyvumas išaugo dėl bendruomenių, susiburiančių socialiniuose tinkluose. Neretai nutinka taip, kad per intensyvią praktiką ir domėjimąsi fotografijos technikos mėgėjų kūryba virsta profesionalia. Kaip ir profesionalai, mėgėjai dažniausiai fotografijas kuria komunikacijos su auditorija tikslais. Tačiau, kalbant apie mėgėjišką fotografiją, svarbu atkreipti dėmesį į abipusį kūrėjo ir auditorijos artimumą, kitaip tariant, tiek kūrėjas, tiek žiūrovas nesunkiai keičiasi vaidmenimis. Mėgėjiškos kūrybos sklaidai netaikomas ekspertinis vertinimas.

Vizualiojo meno kūrybos (kūrėjų, teoretikų, auditorijos ir kt.) atžvilgiu

Fotografija yra vizualiojo meno sritis, kurios kūrėjai, vertintojai ir auditorija veikia bendrame lauke su kitais menais: daile, tarpdisciplininiais menu, kinu bei bendrai platesniu kultūriniu kontekstu. Jos raidos tendencijoms charakteringas sąsajos su bendresniais kultūros virsmis ir procesais. Visgi, siekiant geresnių fotografijos srities vystymosi ir darnios raidos rezultatų, yra tikslinga ir net būtina išsaugoti autonominių fotografijos srities sritinį finansavimą, bet taip pat įtraukti šia medija paremtus projektus į kitų programų imtį. Ypač rekomenduotina prioretizuoti fotografijos, kaip ir kitų vizualiųjų menų, krypties projektus atminties institucijų sklaidos programoje, skirtoje laikinoms parodoms finansuoti. Tai, kad muziejai ir archyvai yra finansiškai beveik neskatinami rengti parodų (kas yra tiesioginė jų funkcija), yra didžiulė problema, turinti pasekmių ne tik pačių institucijų veiklai, bet ir apskritai visam vizualiųjų menų laukui.

Poveikio kitoms sritims (švietimui, socialinei aplinkai, sveikatos apsaugai, ekonomikai ir kt.) atžvilgiu

Fotografijos srities poveikis švietimui, socialinei aplinkai, sveikatos apsaugai, ekonomikai pan. yra tiesiogiai susijęs su bendromis valstybėje taikomomis kultūros politikos strategijomis, numatančiomis kultūros vaidmenį visuomenėje. Jose deklaruojama, kad: „kultūra kuria vertę, duoda ilgalaikę, daugybinę naudą, stiprina visuomenės tapatybę, kuria tvarią valstybę, skatina ekonomikos augimą, tarptautinį konkurencingumą, socialinę ir dvasinę gerovę“ („Kultūra 2030. Kultūros politikos kryptys“).

Fotografijos srities sukuriama produktai taikomi švietime, edukacijoje, prisideda prie regioninės atskirties mažinimo, taip pat ši sritis labai palanki kurtis ir veikti kūrybinėms industrijoms, yra plačiai taikoma vystant inovacijas. Fotografijos srities projektai svarbūs socialinės atskirties mažinimo instrumentas ir tai įrodo neretas įvairių bendruomenių, socialinių, smulkių regioninių įstaigų dalyvavimas Lietuvos Kultūros tarybos fotografijos srities finansavimo konkursuose.

VI. Fotografijos srities raidos kokybės vertinimo kriterijai

Eil. Nr.	Kriterijaus pavadinimas	Kriterijaus aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Kuriančių šioje srityje menininkų kiekis	Duomenų šaltiniai: kūrėjų, deklaruojančių fotografiją kaip savo kūrybinę veiklą, kiekiai asocijuotose struktūrose – Lietuvos fotomenininkų sąjungos narių skaičius, Lietuvos spaudos fotografų klubo narių skaičius, meno kūrėjų registras; Lietuvos kultūros tarybos individualioms ir edukacinėms stipendijoms pateikiamų projektų autorių kiekis. Kriterijus rodo srityje kuriančių menininkų kiekio tendencijas.	Kiekis matuojamas vnt.
2.	Proceso veiklų sukurtų produktų (kūrinių, parodų, leidybos, festivalių) kiekis	Duomenų šaltiniai: fotografijos srities Lietuvos kultūros tarybos finansuotų projektų ir individualių stipendijų ataskaitų stebėseną ir kiekybinę statistiką; ES programoje „Kūrybiška Europa“ dalyvaujančių fotografijos srities operatorių projektų stebėseną. Kriterijus rodo sukurtų produktų kiekio dinamiką.	Kiekis matuojamas vnt.
3.	Menotyrinių ir mokslinių srities tyrimų kiekis	Duomenų šaltiniai: Lietuvos kultūros tarybos paremtų projektų ataskaitų apie sklaidą stebėseną; humanitarinių mokslų krypties apgintų disertacijų fotografijos temomis stebėseną (Vilniaus dailės akademijos, Lietuvos kultūros tyrimų instituto, Lietuvos mokslo tarybos duomenų bazės); bendras rezultatų monitoringas su kitais mokslų ir žiniasklaidos remiančiais fondais (Lietuvos mokslo taryba, Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas ir kt.). Kriterijus parodo fotografijos srities refleksijų, apibendrinimų dinamiką.	Kiekis matuojamas vnt.
4.	Kultūros produktų komercializacija, finansinės vertės, meno rinkos aktyvumas arba pasyvumas	Duomenų šaltiniai: komercinių galerijų, aukcionų, meno mugių metų veiklos rodikliai. Nors pastarieji duomenys nėra lengvai prieinami, tačiau juos tikslingai renkant meno rinkos dalyvių apklausos būdu, būtų gauti svarbūs rezultatai; Lietuvos kultūros tarybos finansuotų projektų veiklos ataskaitų stebėseną (dalyvavimas tarptautinėse mugėse, parodos komercinėse galerijose), LR statistikos duomenų bazė, LR kultūros ministerijos atviri duomenys (muziejinių rinkinių pildymo statistika). Kriterijus parodo meno rinkos aktyvumą.	Mato vienetas – finansinių lėšų apyvartos

VII. Fotografijos srities raidos kokybės rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Kuriančių šioje srityje menininkų kiekis. Kuriančių šioje srityje menininkų aktyvumas	Nurodomas asmenų, užsiimančių kūrybine veikla fotografijos srityje, kiekis per ataskaitinius metus. Taip pat nurodomas asmenų, užsiimančių kūrybine veikla fotografijos srityje, aktyvumas per ataskaitinius metus. Rezultatai pateikiami kiekybiškai.	Kiekis matuojamas vnt.
2.	Proceso veiklų sukurtų produktų kiekis (kūrinių, parodų, leidybos, festivalių)	Nurodomas fotografijos srities proceso veiklų ir jų sukurtų produktų kiekis per ataskaitinius metus. Rezultatai pateikiami kiekybiškai, galimas ekspertinis kokybinis vertinimas.	Kiekis matuojamas vnt. Atliekant ekspertinį vertinimą – balais
3.	Fotografijos srities proceso ir projekto vertinimas žiniasklaidoje, menotyrimuose ir moksliniuose tyrimuose	Nurodomas fotografijos srities proceso veiklų paminėjimų Lietuvos ir užsienio šalių žiniasklaidoje kiekis per ataskaitinius metus. Išskiriamas mokslinių straipsnių kiekis. Taip pat nurodomi fotografijos srities proceso ir projekto moksliniai tyrimai, jų dinamika. Rezultatai pateikiami kiekybiškai. Galimas ekspertinis kokybinis vertinimas.	Kiekis matuojamas vnt., tai parodo procesų refleksijos intensyvumą. Atliekant ekspertinį vertinimą – balais. Įvertinama straipsnių, tyrimų, atsiliepimų, viešų vertinimų, sklaidos žiniasklaidoje kokybė
4.	Kultūros produktų komercializacija, finansinės vertės, meno rinkos aktyvumas arba pasyvumas	Nurodomi ne specifiniai, o bendri kultūros srities komercinių operatorių ekonominės veiklos rodikliai. Rezultatai pateikiami kiekybiškai.	Matuojama meno rinkos apyvarta. Kiekis nurodomas piniginių lėšų suma

Fotografijos srities raidos vertinimo kriterijai nustatyti siekiant išryškinti kritinius proceso taškus, kurie leistų identifikuoti srities tendencijas, poreikius, kylančias problemas. Kriterijus atspindi ir išreiškia kiekybinėmis apimtimis rodikliai. Tam, kad šie kriterijai parodytų ne tik statistinius skaičius, bet ir atskleistų srities dinamiką, būtina vykdyti ilgalaikę stebėseną ir surinktų duomenų kokybinę-ekspertinę analizę.

VIII. Fotografijos srities projekto kokybės vertinimo kriterijai

Eil. Nr.	Kriterijaus pavadinimas	Kriterijaus aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Fotografijos srities sukuriamų produktų arba projektų (kūrinių, parodų, leidybos projektų, festivalių) meninė, kultūrinė kokybė	Fotografijos srities proceso veiklų ir jų sukuriamo produkto kokybės ekspertinis vertinimas. Meninė, kultūrinė kokybė apima tokius projektų aspektus kaip aktualumas, naujoviškumas, atlikimo arba įgyvendinimo profesionalumas, meniškumas, istorinė vertė.	Vertinama balais. Iš 100 proc. – 50 proc.
2.	Fotografijos srities sukuriamų produktų arba projektų (kūrinių, parodų, leidybos projektų, festivalių) vadybinė kokybė (organizacinis profesionalumas, projekto parengtumas)	Fotografijos srities proceso veiklų ir jų sukuriamo produkto kokybės ekspertinis vertinimas. Vertinamas projekto paraiškos parengtumas, kurį parodo projekto pristatymo konkretumas ir sąmatos pagrįstumas (t. y. susietumas su numatomomis veiklomis, pagrįstais numatomų išlaidų skaičiavimais), pamatuotas planavimas ir profesionalus įgyvendinimo administravimas.	Vertinama balais. Iš 100 proc. – 30 proc.
3.	Fotografijos srities sukuriamų produktų arba projektų (kūrinių, parodų, leidybos projektų, festivalių) poveikis visuomenei (įtraukumas, auditorijos tikslingumas arba sąlygojama plėtra)	Fotografijos srities proceso veiklų ir jų sukuriamo produkto kokybės ekspertinis vertinimas. Vertinamas projekto rengėjų komunikacinis planas ir strategijos, gebėjimas pritraukti tikslinę auditoriją, ją išplėsti. Projekto vertė didėja, jei į projekto veiklas įtraukiamos visuomenės grupės, kurioms kokybiškos kultūros paslaugos neprieinamos (pvz., regionuose) arba bendrai stokojama kultūros paslaugų vartojimo įgūdžių.	Vertinama balais. Iš 100 proc. – 10 proc.
4.	Fotografijos srities sukuriamų produktų arba projektų (kūrinių, parodų, leidybos projektų, festivalių) tinkliškumo, partnersčių, tarptautiškumo, sklaidos vertinimas	Fotografijos srities proceso veiklų ir jų sukuriamo produkto kokybės ekspertinis vertinimas. Vertinama projekto bendradarbiavimo kokybė, kiek į jo įgyvendinimą įtraukiami partneriai, dalijimasis patirtimis ir žiniomis. Tiek vietinės, tiek tarptautinės partnerystės vienodai reikšmingos. Srities raidai svarbus glaudus ir tolygus bendradarbiavimas tarp centro ir periferijos. Todėl tinkliškumo vertinimo svoris tuo didesnis, kuo bendradarbiavimas intensyvesnis.	Vertinama balais. Iš 100 proc. – 10 proc.

Fotografijos srities vertinimo kriterijai remiasi bendraisiais kultūros projektų vertės nustatymo principais: **meninė, kultūrinė kokybė, profesionalus įgyvendinimas, poveikis visuomenei ir bendradarbiavimo, dalijimosi žiniomis intensyvumas**. Projekto vertinimo kriterijai parodo fotografijos srities proceso ir jo atspindžio, t. y. konkrečių projektų, kokybinį lygį. Vertinimo kriterijai sutampa su rodikliais, kuriais remiantis vertinamos ir matuojamos konkrečios projektų paraiškos ir jų ataskaitos.

VIII. Fotografijos srities projekto kokybės rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Fotografijos srities sukuriamų produktų arba projektų (kūrinių, parodų, leidybos projektų, festivalių) meninė, kultūrinė vertė	Vertinama projekto meninė, kultūrinė, istorinė vertė, taip pat projekto specifinis poveikis fotografijos sričiai ir bendram kultūros laukui.	Vertinama balais. Iš 100 proc. – 50 proc.
2.	Fotografijos srities sukuriamų produktų arba projektų (kūrinių, parodų, leidybos projektų, festivalių) vadybinė kokybė	Vertinamas projekto parengtumas, sąmatos konkretumas, paraiškos pateikimo kokybė, organizatorių patirtis ir vadybinis profesionalumas. Įvertinamas finansinės ataskaitos pagrįstumas.	Vertinama balais. Iš 100 proc. – 30 proc.
3.	Fotografijos srities sukuriamų produktų arba projektų (kūrinių, parodų, leidybos projektų, festivalių) poveikio visuomenei vertinimas	Vertinamas projekto poveikis bendruomenėms, platesnei visuomenei, įtraukumas. Jei projektas skiriamas siauresnei auditorijai, poveikis matuojamas jos plėtra. Įvertinama projekto ataskaitoje atsispindinti įgyvendinto projekto sklaida.	Vertinama balais. Iš 100 proc. – 10 proc.
4.	Fotografijos srities sukuriamų produktų arba projektų (kūrinių, parodų, leidybos projektų, festivalių) tinkliškumas, tarptautiškumas, sklaida už kultūrinio centro ribų	Vertinamas projekto partnerysčių stiprumas, bendradarbiavimo intensyvumas, tarptautiškumas, tęstinumas. Bendras projekto įgyvendinimas su užsienio ir (arba) regionų operatoriaus projektui suteikia didesnės vertės.	Vertinama balais. Iš 100 proc. – 10 proc.
5.	Fotografijos srities sukuriamų produktų arba projektų (kūrinių, parodų, leidybos projektų, festivalių) kiekybinis rodiklis	Vertinami projekto įgyvendinimo metu pasiekti kiekybiniai rodikliai: lankytojų, edukacinių užsiėmimų dalyvių skaičius, leidinių tiražas ir jų išplatavimo kiekiai. Taip pat gali būti skaičiuojami projekto dalyvių skaičius, atsizvelgiant į amžių ir lytį.	Kiekis matuojamas vnt.

Iki šiol Lietuvos kultūros tarybos projektų vertinimo rodikliai apsiribodavo kiekybiniais vertinimais. Ekspertai, vertinantys paraiškas ir rekomenduojantis skirti ar neskirti lėšas projektui įgyvendinti, projektų įgyvendinimo ataskaitų nevertina. Siekiant padidinti projektų matavimo gylį ir kokybę, vertėtų atlikti ir išsamesnę kokybinę rezultatų analizę, o ataskaitos formą susieti su paraiškos formoje prašoma pateikti informacija, ją papildant pasiektais rezultatais bei projekto organizatorių įsivertinimu. Rezultatų stebėsenai galėtų būti pasitelkiami paraiškas vertinę ekspertai. Tačiau įpareigojimas ekspertams stebėti projektus ir teikti ataskaitas dėl kokybės nerekomenduojamas, nes tokia kontrolė neskatina pasitikėjimo kultūros operatoriais.

Kultūra^τ

www.kulturostyrimai.lt